

Sygn. akt VI U 3632/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 maja 2016 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Janusz Madej

Protokolant st. sekr. sądowy Dorota Hańc

po rozpoznaniu w dniu 5 maja 2016 r. w Bydgoszczy na rozprawie

odwołania: H. B. reprezentowanej przez opiekuna prawnego

J. R.

od decyzji: Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego :

- z dnia 17 listopada 2015 r., znak: (...)

- z dnia 17 listopada 2015 r., znak: (...)

w sprawie: H. B. reprezentowanej przez opiekuna prawnego

J. R.

przeciwko: Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o wysokość renty rodzinnej rolniczej

I zmienia zaskarżone decyzje w ten sposób, iż przyznaje ubezpieczonej H. B. prawo do renty rodzinnej rolniczej w pełnej wysokości (wraz z częścią uzupełniającą) w okresie od 1 sierpnia 2015 r. do 31 października 2015 r.,

II nie stwierdza odpowiedzialności Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

VI U 3632/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 17 listopada 2015r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego – po rozpoznaniu wniosku opiekuna prawnego ubezpieczonej H. J. R. – odmówił ubezpieczonej prawa do podjęcia wypłaty świadczenia w pełnej wysokości na podstawie przepisów ustawy z dnia 22 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2015r. poz.704 z późn. zm.).

W uzasadnieniu tej decyzji rolniczy organ rentowy wskazał, iż zgodnie z art.28 ust.4 powyższej ustawy uznaje się, że emeryt lub rencista zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej, jeżeli ani on, ani jego małżonek nie jest właścicielem (współwłaścicielem) lub posiadaczem gospodarstwa rolnego w rozumieniu przepisów o podatku rolnym i nie prowadzi działu specjalnego, nie uwzględniając gruntów wydzierżawionych na podstawie umowy pisemnej, zawartej co najmniej na 10 lat i zgłoszonej do ewidencji gruntów i budynków, osobie nie będącej:

- a) małżonkiem emeryta lub rencisty,
- b) jego zstępnym lub pasierbem,
- c) osobą pozostającą z emerytem lub rencistą we wspólnym gospodarstwie domowym,
- d) małżonkiem osoby, o której mowa w literze b i c.

Organ rentowy w związku z powyższym przepisem stwierdził, że z uwagi na to, iż umowa z dzierżawy zawarta 22 października 2015r. została zarejestrowana w ewidencji gruntów i budynków dopiero 12 listopada 2015r. – brak podstaw prawnych do wypłaty części uzupełniającej w wymiarze 100% od 1 października 2015r. do 31 października 2015r.

Ponadto decyzją z dnia 17 listopada 2015r. Prezes KRUS orzekł o wznowieniu wypłaty ubezpieczonej części renty rolniczej od dnia 1 listopada 2015r.

Odwołanie od powyższych decyzji wniósł w imieniu ubezpieczonej H. B. jej opiekun prawny, domagając się zmiany decyzji poprzez przyznanie ubezpieczonej zaległych świadczeń w pełnej wysokości za okres od 1 sierpnia 2015r. do 31 października 2015r.

W uzasadnieniu swego stanowiska procesowego odwołujący podał, że w związku z wygaśnięciem umowy dzierżawy w dniu 8 lipca 2015r. została ubezpieczonej wstrzymana część uzupełniająca pobieranego przez nią świadczenia. H. B. jest całkowicie ubezwłasnowolniona, a w miesiącu czerwcu 2015r. jej opiekun prawny J. R. złożył wniosek do Sądu Rodzinnego i Nieletnich w B. o pozwolenie na dalszą dzierżawę, gdyż on – jako opiekun prawny – nie mógł zawrzeć takiej umowy z H. B.. Poprzednia umowa dzierżawy została zawarta w dniu 8 lipca 2005r. pomiędzy H. B. a J. R., który jest bratem ubezpieczonej. Umowa ta została zawarta w Urzędzie Gminy w K. i był on przekonany, że tym razem będzie tak samo. Postanowienie Sądu Rodzinnego (...)R. otrzymał 20 października 2015r., a 22 października 2015r. została sporządzona umowa dzierżawy na 10 lat u notariusza. Jeszcze w październiku 2015r. J. R. przedłożył umowę dzierżawy w Oddziale KRUS w B., a po dwóch tygodniach otrzymał pismo, że umowa ta musi być zarejestrowana w ewidencji gruntów w Starostwie Powiatowym.

Dodatkowo odwołujący się w imieniu ubezpieczonej J. R. wskazywał, że od maja 2014r. H. B. przebywa w domu opieki (...). E. w K., a on pokrywa w całości koszty utrzymania siostry, która pobiera świadczenie z KRUS w wysokości 972 zł. Pozostałą część kosztów utrzymania pokrywa on z własnych środków, przy czym koszty te kształtują się w skali miesiąca na poziomie 2100 zł. Wstrzymanie przez KRUS części świadczenia zmusiło go do dopłacenia kosztów utrzymania siostry z własnych środków.

W odpowiedzi na odwołanie Prezes KRUS wniósł o jego oddalenie, powołując argumentację przedstawioną w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy ustalił i rozważył, co następuje:

Ubezpieczona H. B. (urodz. (...)) uprawniona jest od 1 sierpnia 2005r. do rolniczej renty rodzinnej po zmarłym w dniu (...) mężu M. B..

Ubezpieczona, będąc właścicielką gospodarstwa rolnego o powierzchni 15,02.64 ha położonego w miejscowości S., wydzierżawiła to gospodarstwo na podstawie umowy dzierżawy z dnia 8 lipca 2005r. małżonkom R. i J. R. na okres od 8 lipca 2005r. do 7 lipca 2015r. W związku z tym pobierała rolniczą rentę rodzinną w pełnej wysokości.

Od dnia 22 października 2012r. J. R. został ustanowiony opiekunem prawnym H. B. gdyż została ona ubezwłasnowolniona całkowicie (dowód: kserokopia zaświadczenia Sądu Rejonowego w (...) – k.23 a.s.) Od dnia 1 maja 2014r. H. B. przebywa w (...) św. E. w K. prowadzonym przez Zgromadzenie (...) i wymaga ona całodobowej opieki.

Umowa dzierżawy z dnia 8 lipca 2005r. uległa rozwiązaniu z upływem terminu na który została zawarta – z dniem 8 lipca 2015r.

Z uwagi na to, iż J. R. został ustanowiony opiekunem prawnym H. B. strony tej umowy nie mogły bez zezwolenia sądu opiekuńczego zawrzeć umowy dzierżawy na kolejne 10 lat i dlatego jeszcze w czerwcu 2015r. J. R. wystąpił do tego sądu o zgodę na zawarcie takiej umowy dzierżawy.

Postanowieniem z dnia 17 września 2015r. Sąd Rejonowy (...)po rozpoznaniu tego wniosku zezwolił kuratorowi M. S. na dokonanie czynności prawnej przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem całkowicie ubezwłasnowolnionej H. B., polegającej na zawarciu w imieniu całkowicie ubezwłasnowolnionej H. B. umowy dzierżawy nieruchomości gruntowej, gospodarstwa rolnego obejmującego obszar o powierzchni 16,50 ha fizycznego, co stanowi 15,02.64 ha przeliczeniowego, położonej w miejscowości S. z dzierżawcą J. R. (odpis postanowienia – k.92 akt rentowych).

W dniu 22 października 2015r. powyższa umowa dzierżawy została zawarta w formie aktu notarialnego na okres od 8 lipca 2015r. do 7 lipca 2025r. (odpis umowy dzierżawy k.93 – 96 akt rentowych).

J. R. przedłożył tą umowę dzierżawy w Oddziale Regionalnym KRUS w B. w dniu 27 października 2015r., a pismem tego Oddziału z dnia 3 listopada 2015r. został poinformowany, że w celu podjęcia wypłaty świadczenia dla H. B. w pełnej wysokości winien nadesłać:

- do wglądu oryginalną umowę dzierżawy zawartą 22 października 2015r. zarejestrowaną w ewidencji gruntów i budynków a Starostwie Powiatowym,
- pisemne oświadczenie stwierdzające kto będzie opłacał podatek rolny od dzierżawionych gruntów,
- pisemne oświadczenie stwierdzające czy H. B. jest właścicielem, posiadaczem, użytkownikiem lub dzierżawcą jakichkolwiek innych gruntów (nie licząc wydzierżawionych), które w rozumieniu przepisów stanowią gospodarstwo rolne oraz czy w/w prowadzi działy specjalne produkcji rolnej (k.98 a.s.).

W dniu 17 listopada Prezes KRUS wydał decyzję (rozpoznającą wniosek opiekuna prawnego ubezpieczonej z dnia 27 października 2015r.) o wznowieniu wypłaty części uzupełniającej renty rolniczej H. B. od dnia 1 listopada 2015r. Wysokość tego świadczenia ustalona została w tej decyzji na kwotę 972 zł 06 gr.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dowodów z dokumentów zebranych w aktach rentowych ubezpieczonej oraz w aktach sprawy sądowej, jak również na podstawie dowodu z zeznań świadka J. R. (e protokół rozprawy k.35 a.s.).

Spór w rozpoznawanej sprawie dotyczył tego czy ubezpieczona nabyła prawo do wypłaty rolniczej renty rodzinnej w pełnej wysokości w okresie od 1 sierpnia 2015r. do 31 października 2015r. Decyzja Prezesa KRUS z dnia 17 listopada 2015r. wznawiała wypłatę dla ubezpieczonej świadczenia w pełnej wysokości dopiero od 1 listopada 2015r., a decyzja odmowna z tej samej daty odmawiała wypłaty świadczenia w pełnej wysokości za miesiąc październik 2015r.

Rozważając powyższy spór w pierwszej kolejności odwołać należy się do przepisów ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz. U. z 2015r. poz.704).

Zgodnie z art.28 ust.3 tej ustawy wypłata emerytury lub renty rolniczej ulega zawieszeniu w całości, jeżeli emeryt lub rencista nie zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej, z zastrzeżeniem ust.5 – 7, 9 i 10.

Natomiast zgodnie z przepisem art.28 ust.4 pkt 1 w/w ustawy uznaje się, że emeryt lub rencista zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej, jeżeli ani on, ani jego małżonek nie jest właścicielem (współwłaścicielem) lub posiadaczem gospodarstwa rolnego w rozumieniu przepisów o podatku rolnym i nie prowadzi działu specjalnego, nie uwzględniając

gruntów wydzierżawionych, na podstawie umowy pisemnej, zawartej co najmniej na 10 lat i zgłoszonej do ewidencji gruntów i budynków, osobie niebędącej:

- a) małżonkiem emeryta lub rencisty,
- b) jego zstępnym lub pasierbem,
- c) osobą pozostającą z emerytem lub rencistą we wspólnym gospodarstwie domowym,
- d) małżonkiem osoby, o której mowa w lit.b lub c.

Istotne znaczenie dla odmowy wypłaty świadczenia rentowego w pełnej wysokości ma faktyczne prowadzenie działalności rolniczej przez osobę uprawnioną, pobierającą świadczenie emerytalne bądź rentowe. W art.6 ust.3 w/w ustawy pod pojęciem działalności rolniczej rozumie się działalność w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym ogrodniczej, sadowniczej, pszczelarskiej i rybnej. Prowadzenie działalności rolniczej w rozumieniu przepisów powyższej ustawy oznacza prowadzenie na własny rachunek przez posiadacza gospodarstwa rolnego działalności zawodowej, związanej z tym gospodarstwem, stałej i osobistej oraz mającej charakter wykonywanej pracy lub innych zwykłych czynności wiążących się z jego prowadzeniem. Sam fakt bycia właścicielem, współwłaścicielem bądź posiadaczem gospodarstwa rolnego nie jest tożsamy z prowadzeniem działalności rolniczej (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 września 2005r. I UK 16/05 oraz Sąd Apelacyjny w Rzeszowie w wyroku z dnia 24 maja 1994r. III Aur 162/94).

Zebrany w sprawie materiał dowodowy wskazuje – w ocenie Sądu Okręgowego – jednoznacznie, iż ubezpieczona w okresie od wygaśnięcia poprzedniej umowy dzierżawy t.j. od 8 lipca 2015r. do 31 października 2015r. nie prowadziła działalności rolniczej i nie podejmowała żadnych czynności mających na celu uzyskaniu dochodu z takiej działalności. Okoliczność ta uznana być musi za oczywistą skoro od 1 maja 2014r. przebywa ona w specjalistycznej placówce opiekuńczej i jako osoba chora i całkowicie ubezwłasnowolniona wymaga całodobowej opieki. W tej trudnej dla siebie sytuacji życiowej ubezpieczona nie mogła prowadzić działalności rolniczej i wykazała w toku niniejszego procesu spełnienie przesłanki nabycia prawa do renty rodzinnej w pełnej wysokości wymaganej w art.28 ust.1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

W wyroku z dnia 6 października 2009r. II UK 46/09 Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż własność lub posiadanie gospodarstwa rolnego, które obecnie pozostają poza sferą stosunku ubezpieczenia społecznego rolników i są prawnie obojętne przy objęciu ubezpieczeniami, nie mogą mieć także wpływu na wysokość pobieranych świadczeń. Uzyskanie możliwości pobierania pełnego świadczenia może zależeć tylko (i zależy) od zaprzestania działalności rolniczej, zatem właściciele gruntów innych niż wymienione w art.28 ust.4 pkt 1 – 7 ustawy z 1990r. o ubezpieczeniu rolników mogą dowodzić, że nie są już rolnikami, gdyż nie prowadzą na nich działalności rolniczej (Lex nr 583814).

Rozstrzygając niniejszą sprawę Sąd Okręgowy dostrzegał też, że opiekun prawny ubezpieczonej umowę dzierżawy złożył po raz pierwszy w KRUS Oddziale Regionalnym w B. w dniu 27 października 2015r. i po raz drugi – wraz z innymi wymaganymi oświadczeniami w dniu 13 listopada 2015r. W tym kontekście zwrócić należy uwagę na to, iż wykładnia art.129 ust.1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2015r. poz.748 z późn. zm.) - który znajduje zastosowanie w sprawach o nabycie świadczeń rolniczych z mocy art.52 ust.1 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników – nie może ograniczać się wyłącznie do gramatycznych reguł interpretacji. W sprawach o rentę rodzinną, której zasadniczą funkcją jest zapewnienie środków utrzymania po zmarłym najbliższym członku rodziny, wykładnia językowa (gramatyczna) powinna ustąpić przed wykładnią celowościową. W orzecznictwie dopuszcza się bowiem w wyjątkowych sytuacjach możliwość przyznania renty rodzinnej także za okres sprzed złożenia wniosku o świadczenie, co dotyczy zwłaszcza tych przypadków, w których ubezpieczonemu nie można zarzucić braku staranności w prowadzeniu własnych spraw (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2014r. II UK 398/13 – LEX nr 1458715; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 8 sierpnia 2014r. II AUa 1787/13 – LEX nr 1504351).

Właśnie z taką szczególną sytuacją mamy do czynienia w stanie faktycznym niniejszej sprawy, w którym pozbawienie ubezpieczonej prawa do renty rodzinnej naruszałoby wykładnię celowościową art.129 ust.1 ustawy emerytalno – rentowej.

Okoliczności faktyczne ustalone w sprawie wskazywały jednoznacznie na to, iż ubezpieczonej oraz jej przedstawicielowi ustawowemu nie można zarzucić braku staranności, w sytuacji w której zawarcie umowy dzierżawy pomiędzy nimi wymagało przeprowadzenia postępowania sądowego przez sąd opiekuńczy, w celu uzyskania zgody na dokonanie tej czynności ze strony tego sądu oraz ustanowienia kuratora dla ubezwłasnowolnionej całkowicie H. B., który zastępował ją przy dokonaniu tej dwustronnej czynności prawnej. Jak wynikało z zeznań J. R. wystąpił on do sądu opiekuńczego z wnioskiem w tej sprawie w czerwcu 2015r. Sąd Rejonowy w (...) wydał na rozprawie odpowiednie postanowienie w dniu 17 września 2015r., które – zgodnie z obowiązującymi przepisami Kodeksu postępowania cywilnego – musiało się uprawomocnić. Opiekun prawny ubezpieczonej niezwłocznie po otrzymaniu z Sądu tego postanowienia przystąpił do czynności zmierzających do zawarcia umowy dzierżawy na dalszy okres (od 8 lipca 2015r. do 7 lipca 2015r.) co nastąpiło w formie aktu notarialnego w dniu 22 października 2015r. i w dniu 27 października 2015r. złożył w organie rentowym odpis tej umowy. Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd Okręgowy uznał, iż zaskarżone decyzje - na podstawie art.477⁽¹⁴⁾ § 2 K.p.c. w związku z powołanymi przepisami prawa materialnego - podlegały zmianie w zakresie wskazanym w punkcie I wyroku.

Na podstawie art.118 ust.1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS w punkcie II wyroku nie stwierdzono odpowiedzialności Prezesa KRUS za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Istotne dla rozstrzygnięcia sporu fakty ustalane były bowiem także na podstawie dowodu z zeznań świadka. Za tego rodzaju rozstrzygnięciem przemawiały też szczególne okoliczności sprawy związane z przeprowadzonym postępowaniem sądowym przed sądem opiekuńczym.

SSO Janusz Madej